

จากภาพ **ปีศาจ**

ผ่านยุค **นักบุญ**

สู่ความเป็น **มนุษย**

: ผลกระทบทางการเมืองต่อสถานการณ์ภาพ
ของจีนศึกษาในประเทศไทย

นฤมิตร สอดสุข

คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

คงแทบไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำ ก็ออกจะเป็นเรื่องที่สามารถรับรู้และเข้าใจกันได้เป็นอันดีในหมู่คนไทยว่า โดยทั่วไปแล้ว อิทธิพลของจีนในเมืองไทยมีมากมายแค่ไหน ในฐานะที่จีนเคยเป็นประเทศที่มีฐานะทางประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่เหนืออาณาบริเวณแถบเอเชียมาก่อน จึงเป็นไปได้ที่ไทยจะหลุดพ้นไปจากความจำเป็นที่จะต้อง

*ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการสัมมนา “เอเชียศึกษากับทิศทางของสถาบันเอเชีย” ของกลุ่มศึกษาไทย-จีน สถาบันเอเชีย คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2527 ณ ห้องประชุมสารนิเทศจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปรับรับอารยธรรมจีนมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิทยาศาสตร์ ฯลฯ และแน่นอนว่า ต้องรวมถึงอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนด้วย อันที่จริงแล้วความสนใจเรื่องจีนในเมืองไทยแต่โบราณก็ดูจะดำเนินสืบเนื่องต่อกันมาด้วยดี ด้วยไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเสมอมา ในฐานะที่ไทยยอมรับความเป็นผู้นำของจีนในภูมิภาคนี้ภายใต้ระบบการทูตบรรณาการหรือระบบจิ้มก้อง เพิ่งจะยกเลิกระบบนี้ไปในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะชาติตะวันตกเข้ามาแผ่อิทธิพลเหนือจีนเป็นผลสำเร็จ ทำให้ไม่มีความจำเป็นต่อไปที่ไทยจะต้องยอมรับความเป็นผู้นำของจีนดังแต่ก่อน ความสนใจจีนจึงลดน้อยถอยลง และเป็นช่วงที่คนไทยหันไปสนใจความเจริญก้าวหน้าของชาติตะวันตกซึ่งแผ่อิทธิพลเข้ามาสู่ภูมิภาคนี้มากกว่า ยิ่งสมัยพระมงกุฎเกล้าฯ ที่มีนโยบายชาตินิยมต่อต้านคนจีนด้วยแล้ว ยิ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาเรื่องราวของจีนในเมืองไทยเพิ่มขึ้น

หลังจากไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในปี พ.ศ. 2475 และต่อมาเมื่อจีนเปลี่ยนไปเป็นคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2492 ทำให้การศึกษาเรื่องจีนในเมืองไทยซบเซาลงไปอีก ทั้งนี้เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์กลายเป็นสิ่งต้องห้ามในฐานะที่เป็นอุดมการณ์อันเป็นภัยต่อชาติและราชบัลลังก์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเห็นได้ชัดว่าการศึกษาเรื่องจีนในเมืองไทยมีพัฒนาการที่ควบคู่ไปกับความผันแปรทางการเมืองของไทยอย่างแนบแน่นทีเดียว ในลักษณะที่ว่า ในยุคที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพก็จะสามารถศึกษาพุดจาเกี่ยวกับเรื่องจีนได้อย่างค่อนข้างจะเปิดเผย แต่ในยุคที่เสรีภาพของประชาชนถูกรีดรอน เรื่องจีนก็จะกลายเป็นสิ่งต้องห้ามตามไปด้วย

ปฐมบทของจีนศึกษา : เมื่อจีนเป็น “ปีศาจ”

เมื่อจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นคอมมิวนิสต์ การเมืองโลกก็ได้ก้าวเข้าสู่บรรยากาศของยุค

สงครามเย็น ระหว่างโลกเสรีภายใต้การนำของวอชิงตันและโลกคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเครมลินและปักกิ่ง ในความรับรู้ของคนไทยภายใต้การชี้นำของผู้นำทหารที่มีอิทธิพลเหนือการเมืองไทยในอดีต ถือเป็นพันธกิจเพื่อชาติที่จะต้องร่วมขจัดภัยอันตรายอันใหญ่หลวงจากลัทธิคอมมิวนิสต์นี้ให้หมดสิ้นไปจากผืนแผ่นดินไทยและจากโลกนี้ด้วยอุดมการณ์แห่งชาติดังกล่าว รัฐบาลทหารทุกยุคทุกสมัยจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศคล้ายตามสหรัฐอเมริกาอย่างแนบแน่น ภายใต้สมมุติฐานที่ว่าจะต้องใช้กำลังทหารตอบโต้ปราบปรามลัทธิคอมมิวนิสต์ในลักษณะตาต่อตา ฟันต่อฟัน ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งที่เป็นศัตรูดังกล่าวทำให้รัฐบาลทหารไทยไม่สนใจที่จะมองและศึกษาทำความเข้าใจจีนจากแง่มุมของประวัติศาสตร์เท่าที่ควร ภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนในสายตาของไทยจึงเป็นภาพดำ-ขาว นั่นคือ การใช้ทัศนคติตัดสินความดี-เลวแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ผลกระทบที่มีต่อการศึกษาเรื่องจีนในเมืองไทยจึงออกมาในลักษณะคับแคบมองด้านเดียวแบบสุดขั้ว และผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ดังเป็นที่เปรียบเปรยกันว่า ภาพของจีนตามที่รัฐบาลวาดให้คนไทยดูกลายเป็นภาพ “ปีศาจ” ที่มากอຍ หลอกหลอนคนไทยให้ออกสิ้นขวัญเขวอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เพื่อจะสามารถประທັບตรา “ปีศาจ” ของจีนไว้ในความทรงจำของคนไทยได้ตราบนานเท่านาน ทางกรไทยจึงได้ทำการปิดกั้นช่องทางและโอกาสที่คนไทยจะได้ศึกษาหาความรู้เรื่องจีนในแง่มุมอื่นเอาไว้ แม้เอกสารหนังสือต่าง ๆ ที่พูดถึงอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และพูดถึงจีนในลักษณะเป็นกลาง หรือวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผลก็กลายเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย หากผู้ใดมีไว้ในครอบครองก็ถือว่ามีความผิดตามกฎหมายโทษฐานฝ่าฝืนอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ การปิดกั้นปราบปรามดังกล่าวของรัฐบาลที่กระทำอย่างเหวี่ยงแห นับว่ามีส่วนผลักดันอย่างสำคัญให้ผู้ที่รักความเป็นธรรมโดยทั่วไปจำนวนไม่น้อยต้องพลอยตกเป็นเหยื่อติดร่างแหไปด้วย สำหรับผลที่ได้รับ แม้จะสามารถจำกัดการแพร่ขยายแนวคิดดังกล่าวได้ระดับ

หนึ่ง แต่ก็ได้ก่อให้เกิดผลแทรกซ้อนอันนำไปสู่ความรู้สึก เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยในหมู่ผู้ที่ถูกเฟ่งเล็งว่าเป็น ศัตรูต่อชาติบ้านเมือง ถึงขั้นขยายตัวเป็นขบวนการต่อต้านรัฐบาลที่เข้มแข็งในเวลาต่อมา และเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาล ทุก ๆ ปีต่อเนื่องกันเพื่อการปราบปรามดังกล่าว

หากเราจะลองหันมามองตามสายตาของรัฐบาลอเมริกัน และทางการไทยดูบ้างตามเหตุผลที่ว่า ก็ในเมื่อจีน พยายามเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาโดยมุ่งหวังจะ โคนล้มอำนาจรัฐของโลกเสรีและของไทยแล้ว ทำไมจะ ตอบโต้กลับไปยังไม่ได้เล่า ซึ่งก็ดูเหมือนจะเป็นความคิดที่มีเหตุมีผลรองรับดีอยู่ กระนั้น พื้นฐานแนวคิดเช่น นี้ก็สะท้อนให้เห็นรากฐานความคิดที่ไม่ยอมรับการดำรง อยู่ของความไม่เสมอภาคและความอยุติธรรมในโลกทุน นิยมและสังคมไทยว่าเป็นเชื้อที่ดีที่สุดของการเกิดลัทธิ คอมมิวนิสต์ และไม่มีทางที่จะขจัดลัทธิอุดมการณ์ ดังกล่าวให้หมดสิ้นไปได้ตราบเท่าที่สภาพดังกล่าวยังคงดำรง อยู่ ยิ่งถ้านำเอาแนวคิดแบบเสรีนิยมแท้ของโลกประชา- ธิปไตยตะวันตกมาจับด้วยแล้ว ก็คงจะเห็นได้ชัดว่าประ- ชาธิปไตยแบบอเมริกันและแบบไทย มิได้เคารพการดำรง อยู่ของอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง และเปิดโอกาส ให้มีการต่อสู้กันได้อย่างเสรีภายใต้รูปแบบสันติวิธีตามวิถี ทางรัฐสภา การปิดกั้นของรัฐบาลทหารไทยในอดีต ดังกล่าว นับว่าได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่าง ใหญ่หลวง ไม่เฉพาะต่อการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นปฏิปักษ์ ขึ้นในหมู่ปัญญาชนและนักการเมืองที่ถูกปราบปราม ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ยังได้ส่งผลต่อมาถึงการเข้าร่วมตัว กันเพื่อทำลายปรกาการที่รัฐบาลปิดกั้นเอาไว้ด้วย

อิทธิพลของ“ลัทธิเหมา” : เมื่อจีนเป็น“นักบุญ”

เมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผ่านพ้นไป กรรมกร ชวนา นิสิต นักศึกษา และปัญญาชน ต่างได้ รับสิทธิเสรีภาพอย่างไม่เคยลื้มลองมาก่อน เรื่องราวของ

สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเคยเป็นสิ่งต้องห้ามจึงได้รับการเปิดเผยกันกว้างอย่างคึกคัก คล้ายกับเป็นอุดมการณ์ใหม่ที่มาท้าทายต่อโครงสร้างอำนาจเก่าของสังคมไทยที่ไม่เป็นประชาธิปไตย “ลัทธิเหมา” ซึ่งมีอุดมการณ์หลัก เพื่อผลประโยชน์ของชนวนาชาวไว้ในชนบทให้ได้รับความเสมอภาคเป็นธรรมจากสังคม จึงเป็นที่จับจอบจับใจคนที่รักความเป็นธรรมยิ่งนัก ทั้งนี้ ภายใต้อบรมรยาการทางการเมืองที่ยังคงถือว่าการศึกษารื่องลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นความผิดตามกฎหมาย ที่ผู้คิดจะศึกษาค้นคว้าต้องเสี่ยงภัยเอาเองต่อการถูกจับกุม โดยเฉพาะหากฝ่ายทหารหวน กลับมายึดอำนาจใหม่อีก

ปรากฏการณ์เช่นนี้จะถือได้ว่าเป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยในมุมกลับ นั่นก็คือการที่สังคมไทยมีช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทอย่างมากมาย เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา ปัญหามชนบทของไทยไม่ได้รับการเหลียวแลอย่างแท้จริง รัฐบาลทหารไทยเองก็ดูสนใจที่จะปราบปรามผู้มีความคิดเห็นคัดค้านการปกครองในลักษณะผูก

ขาดอำนาจของคน มากกว่าจะเร่งปรับแก้โครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรม การที่คนไทยไม่น้อยหันไปสนใจ “ลัทธิเหมา” จึงไม่น่าจะเป็นเรื่องประหลาดมหัศจรรย์อันใดจนเกินกว่าจะเข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึก ความตื่นตัวของนิสิต นักศึกษา และปัญญาชนคนไทยที่ได้มีโอกาสรับรู้ในสิ่งที่พวกตนรู้สึกขาดไว้ จึงนำไปสู่ความนิยมชมชื่นในที่สุด ภาพของจีนในยุคนี้ ตามที่นักศึกษาปัญญาชนไทยวาดและตามที่คนไทยบางส่วนรู้สึก จึงกลายเป็นภาพของ “นักบุญ” ที่มีอุดมการณ์มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์สังคมอุดมการณ์ตามที่จินตนาการไว้ไปโดยปริยาย คล้ายเป็นเครื่องตอรองทำทนายอำนาจรัฐทหารไทยให้หันมามอบรับอุดมคติของการสร้างสรรค์ความเป็นธรรมให้บังเกิดขึ้นในสังคมไทย

ในยุคที่จีนมีภาพเป็น “นักบุญ” นี้ การศึกษาหาความรู้เรื่องจีนในเมืองไทยเป็นไปอย่างแพร่หลายมาก มีการตีพิมพ์เผยแพร่เอกสารหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนกันอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม วรรณกรรม และอื่น ๆ สังคมจีนภายใต้อุดมการณ์ “ลัทธิเหมา” กลายเป็นตัวแบบที่คนไทยวัยหนุ่มสาวผู้แสวงหาจำนวนไม่น้อยใฝ่ฝัน พดุดังกรรมทางการเมืองของกลุ่มก้าวหน้าในสังคมไทย ที่แสดงออกมาเพื่อประท้วงเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐาน ดูไปแล้วคล้ายเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมของการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีนอยู่มากที่สุด ชนบทกลายเป็นดินแดนที่คนหนุ่มสาวปรารถนาจะไปศึกษาใช้ชีวิตด้วยสำนึกเสียสละเหมือนเช่นเยาวชนจีน ว่าไปแล้ว การมองภาพจีนของนักศึกษาปัญญาชนไทยในยุคนี้ ก็ต้องถือว่ามีลักษณะเป็นภาพดำ-ขาวเช่นกัน แต่คราวนี้ภาพของจีนเป็นสีขาวที่น่าสัมผัส นับเป็นการเหวี่ยงกลับไปอีกมุมหนึ่งหลังจากที่เคยถูกปิดกั้นมิให้รับรู้มาเป็นเวลานาน การอธิบายปรากฏการณ์เช่นนี้ด้วยความเปรียบง่าย ๆ ที่ว่า “ยิ่งปกปิดก็ยิ่งอยากรู้อยากเห็น” จึงน่าจะยังสามารถนำมาใช้ได้ คืออยู่ ขณะเดียวกันภาพ “ปีศาจ” ของจีนก็จะยังอยู่ในความทรงจำของฝ่ายทหารและรัฐบาลต่อไป

ยุคจีนศึกษาเฟื่องฟู : เมื่อจีนเป็นมหามิตร

ยุคต่อมา นับว่าการเมืองสากลระดับมหาอำนาจได้เข้ามามีบทบาทชี้หน้าทิศทางและความเป็นไปของการศึกษาเรื่องจีนในเมืองไทยอีกเช่นกัน ความคลี่คลายของสงครามเย็นที่วอชิงตันหันไปคืนดีกับปักกิ่ง ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญมาสู่นโยบายต่างประเทศในยุคที่พลเรือจีนครองอำนาจ เมื่อรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัดสินใจหันไปสถาปนาสัมพันธภาพทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อปี พ.ศ.2518 แล้ว ได้ก่อให้เกิดบรรยากาศของความเข้าใจที่ดีต่อจีนมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่สนิทสนมกันยิ่งขึ้นระหว่างรัฐบาลทั้งสอง ทำให้นโยบายปิดกั้นของรัฐบาลไทยต่อการศึกษารับรู้เรื่องราวของสาธารณรัฐประชาชนจีนมีน้อยลง บรรยากาศของความ เป็นประชาธิปไตยประกอบกับปัญหาพื้นฐานความไม่ เป็นธรรมในสังคมไทยที่ยังดำรงอยู่ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการสำแดงพลังเรียกร้องต้องการของขบวนการนิสิตนักศึกษาและพลังประชาธิปไตยต่าง ๆ ซึ่งในสายตาของฝ่ายทหารแล้ว ถือเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของชาติบ้านเมือง ด้วยฝ่ายทหารมองว่า ยิ่งขบวนการทั้งหลายฝึกฝนชมุดมการณ์ตาม “ลัทธิเหมา” มากเท่าไร ก็จะต้องส่งผลดีต่อความเติบโตเข้มแข็งของขบวนการต่อต้านรัฐบาล ภายใต้การชี้นำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) มากขึ้นเท่านั้น และบ่อยครั้งที่เดียวที่ฝ่ายทหารมักจะให้หน้าหนักกับการตีความว่า ขบวนการทั้งสองเป็นเอกภาพและหนุนเนื่องกันภายใต้ยุทธศาสตร์แนวร่วมของพคท. จีนศึกษาในเมืองไทยยุคนี้จึงมีลักษณะที่เน้นเป้าหมายทางการเมืองเป็นหลัก ในฐานะที่เป็นอาวุธทางความคิดเสนอเป็นทางเลือกใหม่ต่อสังคมไทย การศึกษาจึงขาดการมองที่เรียกได้ว่าเป็นเชิงวิชาการแบบที่พิจารณาทั้งข้อดีและข้อด้อยในเชิงเปรียบเทียบและขาดการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงที่จะปรับมาใช้กับสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ บรรยายภาพทางการเมืองแบบหน้าลือหน้าหวานที่อิทธิพลของ

ฝ่ายทหารยังไม่หมดไปเสียทีเดียว ขณะที่ฝ่ายก้าวหน้าต่าง ๆ ก็เรียกร้องอย่างขนานใหญ่ให้สถาปนาสังคมที่เป็นธรรมขึ้นมาโดยเร็ววัน นับเป็นปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษารื่องจีนในลักษณะที่เป็นวิชาการของเหตุและผลที่รอบด้านเลย ดูจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า จีนศึกษาในยุคนั้นเป็นการศึกษาในสถานการณั้สู้รบที่ต้องตัดสินใจเลือกตามความจำเป็นของสถานการณ์เฉพาะหน้า

แล้วในที่สุด สถานะของจีนศึกษาในสถานการณั้สู้รบก็ต้องสะดุดหยุดลง เมื่อฝ่ายทหารได้เข้าทำการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ล้างปราบขบวนการก้าวหน้าทั้งขบวนการเพื่อฟูงของการศึกษารื่องจีนในวงวิชาการและสังคมในเมืองต้องกลับซบเซาลงอีกครั้งหนึ่งแต่คราวนี้กลับไปเพื่อฟูงใหม่ในปี เมื่อขบวนการนิสิตนักศึกษา ปัญญาชนและประชาชน โดยเฉพาะที่ถูกล้อมปราบที่ธรรมศาสตร์ได้หลบหนีไปเข้าร่วมกับพคท. ในช่วงนี้ บรรดานักศึกษา ปัญญาชน และนักการเมืองที่เข้าเป็นแนวร่วม ได้ทำการศึกษาเผยแพร่ลัทธิอุดมการณ์ของพคท. ภายใต้แนวทางของ“ลัทธิเหมา”อย่างกว้างขวางในหลายช่องทางโดยเฉพาะผ่านการกระจายเสียงของสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (สปท.) และเอกสารโฆษณาเผยแพร่ใต้ดินต่าง ๆ เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐไทยเป็นการทดแทน ควบคู่ไปกับการเติบโตใหญ่ของพคท. ที่ขยายบทบาทต่อต้านรัฐบาลอย่างเข้มแข็งจริงจังมากยิ่งขึ้น

จีนศึกษายุคหลังเหมา : เมื่อความหน້ายมาเยือน

ปรากฏการณ์สำคัญที่เข้ามามีอิทธิพลผันแปรแนวทางการศึกษารื่องจีนในไทยอีกช่วงหนึ่ง คือ การแปรเปลี่ยนนโยบายและอุดมการณ์ทางการเมืองในสาธารณรัฐประชาชนจีนเอง อันส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อสถานการณ์ทางการเมืองไทย เมื่อเหมา เจ๋อตุงต้องอำลาจากโลกนี้ไป นับเป็นสัญญาณเตือนให้รู้ถึงวันคืนที่ไม่อาจหวนกลับมาได้อีกของอิทธิพลตาม“ลัทธิ

เหมา” ด้วยเวลาที่ไม่เนิ่นนานนัก หลังจากกลุ่มปฏิรูปภายใต้การนำของเติ้ง เสี่ยวผิงขึ้นมาอำนาจ แนวอุดมการณ์“ปฏิวัติตลอดกาล” ของเหมาที่ค่อย ๆ ถูกบั่นทอนความชอบธรรมลงทีละน้อยและเข้าแทนที่ด้วย“นโยบายสี่ทันสมัย” กลุ่มปฏิรูปที่พยายามเน้นพัฒนาสังคมจีนให้เป็นประเทศประชาธิปไตยสังคมนิยม“สี่ทันสมัย” ได้ระดมเปิดโปงระบบรวมศูนย์อำนาจแบบเหมาว่า เป็นการปิดกั้นโอกาสของการพัฒนาที่จะสามารถระดมภูมิปัญญาความสามารถของกลุ่มชนทั้งหลาย ในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมมาใช้ ไม่ว่าจะเป็ปัญหาชนนักวิทยาศาสตร์ นักเขียน หรือชนชั้นกลุ่มอื่น ๆ ก็ตาม กลุ่มเติ้งเห็นว่าการมุ่งทำลายชนชั้นกลุ่มพื่ออย่างไม่จำแนก ดังเช่นที่กลุ่มเหมาถือปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง หากการกระทำนั้น ๆ ก่อให้เกิดผลดี และไม่เสียหายเป็นภัยต่อระบบสังคมนิยมโดยส่วนรวม

ในทัศนะของกลุ่มปฏิรูปแล้วถือว่า จำเป็นต้องใช้

ยุทธศาสตร์ของสังคมนิยมระยะผ่านที่อาศัยชนชั้นกฏุมพี เป็นแนวร่วม เพื่อเร่งระดมพลังสร้างสรรค์ทั้งมวลสร้างเสริมความเจริญมั่งคั่งเป็นธรรม ในอันที่จะก้าวไปสู่การปฏิวัติสังคมนิยมที่สมบูรณ์ในอนาคต การเน้นสร้างวัฒนธรรมกรรมาชีพอย่างรวบรัดข้ามขั้นตอนใน“ยุคปฏิวัติวัฒนธรรม” ตามแบบของเหมาโดยปฏิเสธการพัฒนาเป็นลำดับจากพื้นฐานของวัฒนธรรมกฏุมพี ถูกกลุ่ม“สี่ทันสมัย”ตีความว่าเป็นการไม่เคารพหลักการขั้นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน เหตุผลลึกลับ ๆ ของแนวการปฏิรูปของกลุ่มเติ้งจะอยู่ที่การยึดถือหลักทฤษฎีที่ไม่ยอมรับว่า การพัฒนาสังคมนิยมจะสามารถกระทำได้แบบเป็นเอกภาพหนึ่งเดียว นั่นคือ การที่จะทำให้ทุกเขตเศรษฐกิจพัฒนาอย่างเท่าเทียมสม่ำเสมอไปพร้อม ๆ กันทั้งหมด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น นอกจากการพัฒนาเกษตรกรรมในชนบทแล้ว ยังจะต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมในบางเขตที่พร้อมเสียก่อน แล้วจึงค่อยใช้เป็นฐานจุดตั้งพัฒนาเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป เช่น การกำหนดให้มีเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เปิดรับการร่วมลงทุนกับบริษัทต่างชาติทุนนิยม เพื่อดูดซับเอาข้อเด่นของระบบทุนนิยมมาใช้อย่างมีขอบเขตเป็นต้น

การเน้นความเท่าเทียมสมบูรณ์ทั่วประเทศตามทฤษฎีของเหมา โดยเฉพาะการมุ่งเน้นยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทเป็นประการสำคัญ ถูกกลุ่มเติ้งโจมตีว่าไม่ถูกต้องตามหลักยุทธศาสตร์ยุทธวิธี และเห็นอย่างมากที่สุดที่จะทำให้หลักความเสมอภาคบังเกิดเป็นจริงขึ้นได้ก็เพียงทำให้คนจีนเสมอภาคกันอย่างยากจนลำหลังเท่านั้น และนี่ก็คือจุดต่างที่ไม่อาจประนีประนอมกันได้ระหว่างแนวทางทั้งสอง เพราะกลุ่มปฏิรูปอ้างว่าต้องการมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านวัฒนธรรมทางวัตถุและจิตใจ “ลัทธิเหมา” จึงถูกตีความโดยกลุ่มเติ้งว่าเป็นที่มาของการรวมศูนย์ผูกขาดอำนาจ ระบบราชการและความล้าหลังในสังคมจีน อันนำไปสู่การใช้นโยบาย “การปฏิรูปปี 1980” ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างทั่วด้านในจีน เพื่อสามารถบรรลุถึงความเป็น

ประเทศประชาธิปไตยสังคมนิยมสี่ทันสมัยให้ได้ ดังคำกล่าววิจารณ์ของเติ้งที่ว่า

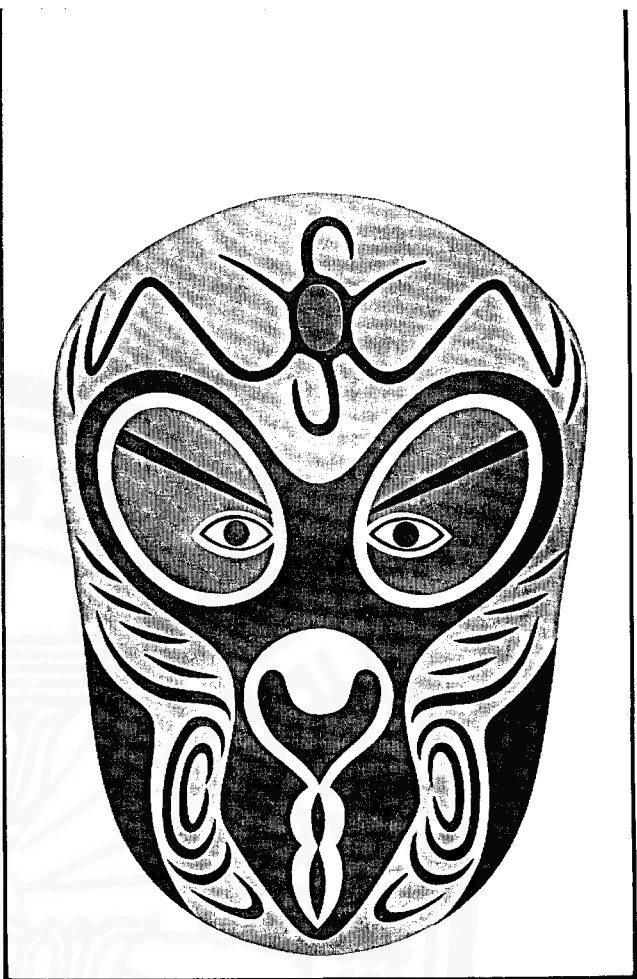
“เมื่อมองถึงการนำของพรรคและของรัฐบาลกับระบบผู้ปฏิบัติงานของพรรคแล้ว ข้อบกพร่องที่สำคัญที่สุดก็คือ ระบบราชการ การรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป การถืออาวุโส การครองตำแหน่งตลอดชีวิตของผู้ปฏิบัติงานของพรรคเมื่อขึ้นถึงหน้าที่ด้านการนำ และการแสวงหาอภิสิทธิ์ในรูปแบบต่าง ๆ นานับประการ”

ดังนั้น เมื่อกลุ่มเติ้งเถลิงอำนาจขึ้นแทนกลุ่มเหมา เป็นผลสำเร็จ จึงได้เลือกแนวทางพัฒนาประเทศในลักษณะเปิดประเทศ อันนำไปสู่การใช้นโยบายต่างประเทศแบบอยู่ร่วมกันอย่างสันติเพื่อเน้นพัฒนาเศรษฐกิจของจีนเอง การที่แนวทางการสนับสนุนการปฏิวัติในโลกที่สามตามแบบเหมาไม่ได้รับการเอาใจใส่ในยุคนี้ ฝ่ายเติ้งอ้างว่าเป็นเพราะที่แล้วมาประสบความสำเร็จล้มเหลวมาตลอดเนื่องจากมวลชนในโลกที่สามมีสำนึกเพียงแค่ปฏิวัติประชาธิปไตย ยังขาดความสำนึกปฏิวัติถึงขั้นปฏิวัติ

สังคมนิยม พทท. ในฐานะที่มีอุดมการณ์ยึดมั่นอยู่กับ พรรคคอมมิวนิสต์จีน (พคจ.) อย่างแนบแน่นจึงได้รับ ผลกระทบนี้โดยตรง ยิ่งจีนมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อ เวียดนามและลาว ซึ่งขัดแย้งกับเขมรยุคพอล พตที่ฝักใฝ่ จีนด้วยแล้ว ยิ่งส่งผลกระทบมาถึงฐานะของพทท.เป็น อย่างมาก เพราะพทท. เคยใช้ดินแดนลาวและเขมรเป็น ด้านหลังของกองกำลังติดอาวุธ ในที่สุด นำไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกกันในหมู่นักปฏิวัติไทย ที่พวกหนึ่งต้องการ ยึดถือหนทางปฏิวัติตามแบบชนบทล้อมเมืองของเหมาต่อไป แม้จีนจะไม่เน้นหนุนช่วยเช่นเดิม อีกพวกหนึ่งเห็นว่า ควรจะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สากลเสียใหม่เพื่อ ความก้าวหน้าของขบวนการ นั่นคือ หันไปร่วมมือกับ ฝ่ายเวียดนาม ลาว รวมทั้งเขมรแดง สัมรินที่ถูกผนวก เข้าร่วมสหพันธ์อินโดจีนภายหลัง โดยมีสหภาพโซเวียต หนุนหลังอยู่ กับพวกที่สามที่ต้องการประสานแนวทาง ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นตัวของตัวเอง รูปธรรมของ ความขัดแย้งที่ปรากฏออกมา ก็คือ การคืนเมืองของแนว ร่วมทั้งหลายอย่างมากมาย

ปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนไปดังกล่าวได้นำไปสู่บรรยากาศใหม่ของการศึกษาในเมืองไทย แนวร่วมที่ปฏิเสธ พทท.จำนวนไม่น้อยได้แสดงทัศนะวิพากษ์วิจารณ์พทท. อย่างเปิดเผย ถึงการดำเนินงานแบบผูกขาดรวมศูนย์ อำนาจ ในลักษณะยึดเกาะอยู่กับกระแสการปฏิวัติของ จีน ว่าไม่ยอมปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์สากล และมีโลกทัศน์แบบ“ลัทธิคับแคบ” พร้อม ๆ กับการ วิพากษ์วิจารณ์พทท. ซึ่งถือเป็นภาพจำลองส่วนหนึ่งของ ระบบการเมืองของจีนนี้ ก็ได้มีการศึกษาเผยแพร่ข้อมูล เกี่ยวกับการปฏิรูปครั้งใหม่ของจีนกันขึ้นในวงวิชาการ ไทย อันส่งผลให้ความรับรู้เกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชน จีนคลี่คลายไปอีกระดับหนึ่ง

ช่วงหลายปีที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ ต้องนับว่าบรรยากาศของการศึกษาเรื่องจีนในเมืองไทยตึงเครียดมาตลอด แต่หลังจากที่หลายฝ่ายประสบความสำเร็จโดยการแยก ตัวออกมาจากพทท.ของแนวร่วม และได้มีการเปิดโปง

ภาพคำมิดของการใช้ชีวิตในป่าที่ไม่ค่อยมีใครได้ล่วงรู้ ออกมาระดับหนึ่ง ประกอบกับภาพใหม่ของจีนที่สะท้อน ออกมาก็แสดงให้เห็นว่า มิใช่สังคมนิยมที่สมบูรณ์เพียง พร้อมดังที่เคยคิดว่ากันไว้ ความสนใจของคนทั่วไปที่มี ต่อจีนก็เลยพลอยเจือปนเหงาซบเซาไปกับความรู้สึกที่มี ต่อพทท.พร้อมกันไปด้วย เรื่องราวของจีนในยุคนี้จึงดูไม่ ใช่ว่าเรื่องฮือฮาที่ชวนตื่นตื่นติดตามกันอีกต่อไปแล้ว และ แทนที่จะกลายเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายไปเสียด้วยซ้ำในสายตา บางคน แต่สถานการณ์เช่นนี้โดยตัวของมันเอง ก็ได้ก่อให้เกิด คุณภาพใหม่ของการศึกษาขึ้นมาในเมืองไทยอย่างไม่ เคยปรากฏมาก่อนเช่นกัน

ภาพใหม่ของจีนศึกษา : เมื่อจีนเป็น“มนุษย์”

ดูเหมือนว่าภาพของจีนในมโนทัศน์ของคนรุ่นใหม่ ในช่วงปัจจุบันจะกลายเป็นภาพสีเทาไประดับหนึ่งแล้ว คงไม่ใช่ภาพดำ-ขาวอีกต่อไป ทั้งนี้คงจะไม่ได้หมายความว่า

เฉพาะแค่ในสายตาของฝ่ายนิสิตนักศึกษาปัญญาชนเท่านั้น แต่รวมความถึงในมโนทัศน์ของฝ่ายรัฐบาลและทหารที่รับผิดชอบด้านความมั่นคงของประเทศด้วย ถึงอย่างไรก็คงจะต้องถือเป็นความก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่งของสภาพการศึกษาเรื่องเงินในเมืองไทย ที่แม้แต่ฝ่ายทหารที่ต่อต้านก็ยังจำเป็นต้องหันมาเอาใจใส่สนใจติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องนี้ สภาพการณ์เช่นนี้เท่ากับแสดงถึงการเริ่มยอมรับของฝ่ายทหารและรัฐบาลแล้วว่า การปิดกั้นห้ามปรามมิให้ทำการศึกษาเรื่องเงินและหลักทรัพย์-มวินิสต์ได้อย่างเปิดเผยกลับกลายเป็นผลร้ายมากกว่าผลดี เพราะนอกจากเป็นการปิดหูปิดตาไม่ยอมรับรู้ความเป็นไปของโลกภายนอกจากทุกฝ่ายซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการปรับตัวแล้ว ยังหมายถึงการไม่ยอมรับสำรวจตรวจตราตนเองเพื่อเปรียบเทียบให้พัฒนาทัดเทียมกับฝ่ายอื่น ๆ อีกด้วย ยุทธศาสตร์ใหม่ของรัฐบาลภายใต้การผลักดันของกลุ่มทหารประชาธิปไตยตามนโยบายที่ 66/2523 และ 65/2525 จึงนับเป็นภาพสะท้อนอันดีถึงการยอมรับการขาดแคลนปัจจัยมูลฐานของอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย คุณูปการจากผลการศึกษาของนักวิชาการที่ช่วยชี้ให้เห็นรากฐานทางทฤษฎีของการปฏิบัติที่แท้จริงของจีน ว่าถือหลักการพึ่งตนเองและถือเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศ ที่ปักกิ่งสนใจสนับสนุนอย่างมีขีดจำกัดเฉพาะด้านการเมืองและกำลังใจเท่านั้น รวมทั้งสถานการณ์สากลที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติของ พคท. ช่วยให้ฝ่ายรัฐบาลมองเห็นช่องทางที่จะแก้ปัญหามูลฐานอันเป็นจุดอ่อนด้อยที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย นั่นคือช่องว่างของความไม่เท่าเทียมกันในสังคมไทย การผูกขาดทางเศรษฐกิจ การทุจริตประพตติมิชอบในวงราชการไทย รวมทั้งการขาดธรรมเนียมประชาธิปไตยในทางการเมืองที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม อันนำไปสู่การปฏิรูปครั้งสำคัญขึ้นในบ้านเมืองไทยในการใช้ยุทธศาสตร์การเมืองนำหน้าการทหารเพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์และสถาปนาประชาธิปไตย สืบแทนมาตรการปราบปรามแบบเหี้ยมโหดที่ไร้ผล

ในระยะยาวแล้ว เราจะมองเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์ขั้นสุดท้ายของฝ่ายทหารประชาธิปไตยจะอยู่ที่ความพยายามผลักดันให้ฝ่าย พคท.ยอมจำนน ด้วยการวางแผนแยกสลายพลังปฏิวัติของพคท. บางส่วนให้หันมายอมรับการต่อสู้โดยสันติวิธีทางรัฐสภาแบบโลกเสรีประชาธิปไตย ตะวันตก มาตรการสำคัญประการหนึ่งที่วางไว้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ก็คือ แผนการณ์ยกเลิกพ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โดยจะใช้พ.ร.บ.ว่าด้วยความมั่นคงแห่งรัฐแทนแต่ที่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยเพราะอุปสรรคของนโยบายนี้มีจากทั้งฝ่ายในเมืองและในป่า หากรูปการณ์เป็นไปเช่นนั้นจริงและสามารถพัฒนาความเป็นเสรีประชาธิปไตยแท้ ที่ยอมรับการดำรงอยู่ของทุกอุดมการณ์การเมืองในฐานะเป็นพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีเสรีภาพในการศึกษาค้นคว้าทางการเมืองอย่างแท้จริงนั้นย่อมหมายความว่า การศึกษาเรื่องเงินในเมืองไทยจะต้องก้าวไปสู่เงื่อนไขใหม่อย่างแน่นอน ที่จะสามารถศึกษาในลักษณะเปิดกว้างแบบเป็นศาสตร์มากขึ้น ด้วยหลักการของความ เป็นเหตุเป็นผล มากกว่ามีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์ทางอุดมการณ์การเมืองแบบมีอคติลำเอียงแค่เพียงประการเดียว ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายที่นำมาเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านก็ตามที หรือหากจะมีเป้าหมายทางการเมืองก็น่าจะเป็นบรรยากาศที่สามารถแสดงออกได้ด้วยความเป็นเปิดเผยจริงใจที่จะสามารถวิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะทางเลือกใหม่ ๆ สู่การพินิจพิจารณาของคนไทยเพื่อปรับรับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ภาพเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็แต่ในสังคมที่เป็นธรรม เคารพในความแตกต่างทางความคิดเห็นและคำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ภายใต้หลักการของเหตุและผลเท่านั้น ซึ่งสิ่งนี้น่าจะเป็นสังคมที่มนุษย์ใช้หา มิใช่หรือ หากภาพของสังคม“มนุษย์”นี้ปรากฏเป็นจริง ก็ น่าจะพอสรุปได้คร่าวๆว่า ไม่ว่าจะสังคม“ปีศาจ” หรือสังคม “นักบุญ”ก็ตาม ย่อมจะกลายเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายไปโดยสิ้นเชิง